

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor: mgr Anna Mazurek

Temat rozprawy: „Konstytucyjne i ustawowe uwarunkowania ochrony zabytkowych cmentarzy”

Promotor: dr hab. prof. WSPiA Krzysztof Eckhardt

Przedmiotem rozważań podjętych w niniejszej rozprawie doktorskiej jest problematyka prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy, stanowiących liczną grupę zabytków nieruchomych w Polsce. Za przedmiot badań przyjąłam w szczególności konstytucyjne i administracyjnoprawne, w znacznie mniejszym stopniu także karnoprawne, regulacje określające systemowe rozwiązania ochrony zabytkowych cmentarzy.

Celem rozprawy jest diagnoza stanu prawnego i faktycznego ochrony zabytkowych cmentarzy, a także próba sformułowania wniosków o charakterze *de lege ferenda* w sferze prawnej ochrony tych obiektów. Podjęte w rozprawie rozważania dotyczą zakresu prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy w odniesieniu do poszanowania godności szczątków ludzkich oraz postrzegania zabytkowych cmentarzy jako składników dziedzictwa kulturowego.

Jako główną tezę dysertacji przyjąłam stwierdzenie, że konieczność prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy wynika z postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. W związku z tak sformułowaną tezą główną konieczna była pogłębiona analiza tych aspektów związanych z funkcjonowaniem prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy, które dowiodły słuszności postawionej tezy. Ponadto w pracy wykazałam, że obowiązujące przepisy prawa niewystarczająco chronią zabytkowe cmentarze.

Rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów kończących się wnioskami sformułowanymi na podstawie przeprowadzonych w nich rozważań oraz z podsumowania. Na końcu pracy zamieszczona została bibliografia oraz wykaz aktów prawnych, wśród których wyodrębnione są akty prawa międzynarodowego, unijnego i krajowego oraz wykaz orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych.

Rozdział pierwszy zatytułowany „Zagadnienia ogólne związane z ochroną zabytkowych cmentarzy” ma charakter wprowadzenia w tematykę omawianą w pracy. Wyjaśniłam w nim pojęcia zabytku, cmentarza i nekropolii jako kluczowych dla dalszych rozważań. Ponadto przedstawiłam klasyfikacje i charakterystykę zabytkowych cmentarzy oraz wskazałam i omówiłam przesłanki, z których należy wywodzić konieczność prawnej ochrony tych obiektów. Rozdział ten zamyka zwięzłe przedstawienie genezy i historii prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy.

W drugim rozdziale pracy zatytułowanym „Ochrona zabytkowych cmentarzy w świetle Konstytucji RP” odniosłam się do uwarunkowań konstytucyjnych, gdyż określenie podstaw aksjologicznych i normatywnych obowiązujących regulacji dotyczących ochrony zabytkowych cmentarzy nie jest możliwe bez odwołania się do ustawy zasadniczej. W szczególności wykazałam, że źródło prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy znajdujące się w postanowieniach Konstytucji wyznacza standardy, jakim powinny odpowiadać przepisy ustaw, także w zakresie ochrony zabytkowych cmentarzy.

Rozdział trzeci pracy o tytule „Zakres prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy” obejmuje rozważania dotyczące troski o zabytkowe groby i nekropolie w aspekcie prawa polskiego. Jako punkt wyjścia przeanalizowałam najpierw przepisy prawa międzynarodowego ze względu na zakres ich oddziaływania na prawodawstwo krajowe. W dalszej części tego rozdziału, ze względu na rozproszenie regulacji w przedmiocie ochrony zabytkowych cmentarzy, odniosłam się kolejno do najważniejszych aktów prawa polskiego, regulujących istotne kwestie w zakresie ochrony tych obiektów.

W rozdziale czwartym zatytułowanym „Formy i sposoby prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy” szerzej odniosłam się do ustawowych form ochrony zabytków dotyczących nekropolii, a więc wpisu do rejestru zabytków, uznania za Pomnik Historii, ustanowienia parku kulturowego, uwzględniania zabytkowych cmentarzy w dokumentach planistycznych i decyzjach lokalizacyjnych oraz ujęcie nekropolii w ewidencjach zabytków.

Treść rozdziału piątego o tytule „Finansowanie opieki nad zabytkowymi cmentarzami” poświęciłam analizie źródeł i sposobów pozyskiwania wsparcia finansowego w opiece nad nekropoliami. Udzielane wsparcie finansowe pomaga właścicielom i zarządcom w sprawowaniu opieki nad zabytkowymi cmentarzami, umożliwia przeprowadzanie koniecznych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, aby zapewnić tym zabytkom przetrwanie w nie pogorszonym stanie oraz niwelować negatywne skutki upływu

czasu i oddziaływania czynników zewnętrznych. W tym rozdziale wykazałam, że pomoc finansowa w postaci udzielanych dotacji jest często jedynym i niewystarczającym źródłem wsparcia materialnego, decydującym o przetrwaniu zabytkowych cmentarzy. Koszty prac restauratorskich i konserwatorskich oraz robót budowlanych przy nekropoliach i zabytkowych grobach zwykle przekraczają możliwości finansowe rodzin pochowanych zmarłych – o ile w ogóle te groby posiadają żyjących opiekunów – oraz przekraczają możliwości finansowe zarządców cmentarzy.

Rozprawę zamyka podsumowanie podejmowanych w poszczególnych rozdziałach rozważań oraz formułowanych w nich wniosków. W tej części przedstawiłam postulaty *de lege ferenda* w zakresie przepisów ustaw odnoszących się do zabytkowych cmentarzy.

Anna Klazurek